

3) зменшення прибуткового податку для компаній, що діють у сфері наукомістких технологій та впроваджують інновації;

4) прискорена амортизація під час технічного переоснащення;

5) податкові пільги у випадку купівлі передових технологій тощо.

5. Франція:

1) державні дотації організаціям, що займаються науково-дослідними роботами за контрактами;

2) субсидії малим і середнім підприємствам у сфері інновацій;

3) податковий кредит на приріст витрат на НДДКР;

4) звільнення оподаткування коштів, що вкладаються у ризиковані, зокрема вчурні, проекти тощо.

6. Японія:

1) пільгове оподаткування прибутку венчурних підприємств;

2) податкова знижка на приватні інвестиції в НДДКР;

3) пільгові кредити венчурним фондам;

4) надання субсидій з державних фондів;

5) гарантоване повернення коштів, які були вкладені у венчурний бізнес тощо.

Очевидно, що застосування тих чи інших зазначених вище фінансово-економічних важелів стимулювання венчурного бізнесу здійснюється одночасно із відповідними нормативно-законодавчими змінами у державі та організаційними перетвореннями у галузях. Сам тому, виділені напрямки реалізації програм державної підтримки є невід'ємними один від одного та взаємодоповнюючими.

Лекція 7. Особливості державного регулювання венчурного бізнесу в Україні

7.1. Структури, що регламентують діяльність венчурних підприємств.

7.2. Заходи щодо державної підтримки венчурного підприємництва.

Рекомендована література: [26; 34; 35; 47; 53; 54; 72].

7.1. Структури, що регламентують діяльність венчурних підприємств

В Україні правові основи розвитку інноваційної діяльності загалом, та венчурної, зокрема, базуються на системі законодавчих і підзаконних актів, що стосуються інноваційної діяльності. Так, зокрема, в Декларації про державний суверенітет України від 1990 року зазначено, що весь економічний та науково-технічний потенціал створений в Україні є неподільною частиною власності держави. Закон України «Про основи державної політики в галузі наукової та науково-технічної діяльності», прийнятий у 1991 році був удосконалений та перейменований у 1998 році в закон «Про наукову та науково-технічну діяльність». В даному

нормативному акті викладено принципові положення щодо форм та методів регулювання розвитку науки та техніки, впровадження наукомістких технологій в економіку держави, а також окреслено повноваження державних органів, що здійснюють вітчизняну інноваційну політику.

Система державних організацій із захисту прав інтелектуальної та інноваційної діяльності в Україні представлена наступними інститутами:

Державний департамент інтелектуальної власності, створений у квітні 2000 р. у складі Міністерства освіти і науки України, завданнями якого є:

- 1) участь у забезпеченні реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності;
- 2) прогнозування та визначення перспектив і напрямів розвитку у сфері інтелектуальної власності;
- 3) розроблення нормативно-правової бази функціонування державної системи охорони інтелектуальної власності;
- 4) розроблення організаційного забезпечення охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Важливу роль у системі органів регулювання охорони інтелектуальної власності відіграють організації, що підпорядковуються Державному департаменту інтелектуальної власності відіграють:

1) Державне підприємство «Український інститут промислової власності» (Укрпатент), яке здійснює такі основні функції:

1. Прийняття заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності;
2. Проведення експертизи цих заявок на відповідність їх умовам надання правової охорони;
3. Забезпечення державної реєстрації об'єктів промислової власності, зміни їх правового статусу та офіційної назви;
4. Публікації відповідних відомостей; здійснення державної реєстрації договорів про передачу права власності на об'єкти промислової власності, що охороняються в Україні, та договорів про видачу дозволу на їх використання; інформаційне забезпечення функціонування державної системи охорони промислової власності; забезпечення фізичних та юридичних осіб інформацією про об'єкти промислової власності;
5. Формування фондів національної патентної документації в органах державної системи науково-технічної інформації України та ін. Діяльність «Українського інституту промислової власності» регламентується його статутом, який був прийнятий у 2000 р.

2) Державне підприємство «Українське агентство з авторських і суміжних прав» є основною ланкою охорони авторських прав та підпорядковане Державному департаменту інтелектуальної власності та виконує наступні функції:

1. Забезпечення охорони авторських і суміжних прав правовласників України й інших країн та їх правонаступників на території України і за її межами;
2. Державна реєстрація прав авторів на твори науки, літератури та мистецтва;
3. Забезпечення фізичних і юридичних осіб інформацією про об'єкти авторських і суміжних прав;
4. Управління майновими правами авторів або їх правонаступників на колективній основі;

5. Надання допомоги авторам та іншим правовласникам авторських і суміжних прав в управлінні їх майновими правами та ін.

3) Інститут інтелектуальної власності і права, головними завданням якого є: підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності, а також установ, організацій і підприємств усіх форм власності. Діяльність Інституту безпосередньо координується Державним департаментом інтелектуальної власності.

4) Державне підприємство «Інтелзахист» створене відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 6 серпня 2002 р. Підприємство підпорядковане Державному департаменту інтелектуальної власності. Підприємство створене з метою удосконалення організації видачі контрольних марок для маркування примірників аудіовізуальних творів, фонограм, комп'ютерних програм та баз даних, а також посилення захисту прав у сфері інтелектуальної власності.

5) Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг створений у 2001 р. в м. Києві з метою сприяння інноваційній активності та надання допомоги учасникам інноваційного процесу у вирішенні питань, що стосуються сфери промислової власності тощо.

Фінансовий аспект державної інноваційної політики підтримується **Державним інноваційним фондом**, який було створено постановою КМУ від 12 лютого 1992 року. Даний фонд здійснює підтримку підприємства через надання інвестиційного вкладу, позики чи лізингу. Бізнес-плани та висновки державної комплексної експертизи, що передбачає проведення фінансового аналізу проекту, є підставою для здійснення цільового фінансування та ефективного використання коштів.

В Україні також існує **Фонд фундаментальних досліджень** який сформований за рахунок коштів державного бюджету, добровільних внесків фізичних та юридичних осіб та інших цільових надходжень. Фонд фундаментальних досліджень забезпечує цільове фінансування галузей суспільних, природничих, економічних наук, різноманітних досліджень та розробок молодих учених, а також фінансує передачу результатів досліджень в практичну сферу.

7.2. Заходи щодо державної підтримки венчурного підприємства

Загалом, модель розвитку інвестиційної діяльності, яка побудована на венчурному бізнесі як окремому виді підприємництва, є необхідною для успішного розвитку вітчизняної економіки загалом та венчурного підприємництва, зокрема. Однак, вона вимагає проведення низки змін, зокрема законодавчого врегулювання венчурного бізнесу, наявності певної кількості інвесторів із достатнім обсягом капіталу, які зможуть стати суб'єктами венчурної діяльності, зміни податкової політики та державної системи кредитування (див. рис. 1.10).

Як зазначають фахівці, до визначення форм державної фінансової підтримки розвитку венчурних структур необхідно підходити із урахуванням специфіки наукової діяльності, як передумови розвитку венчурного бізнесу, її характеру і спроможності до самофінансування. У світі фундаментальна наукова діяльність, у тому числі й підприємницька, існує в основному за рахунок бюджету і приватних інвесторів (фондів фінансування та приватних осіб). В Україні ж фундаментальні наукові дослідження зосереджені й фінансуються лише в державному секторі

економіки. Завдання даного етапу розвитку венчурного підприємництва – створити такі умови, які сприяли б залученню приватних та іноземних інвестицій для фінансування і розвитку фундаментальних досліджень у інноваційному секторі.

Державна політика у сфері підтримки венчурного підприємництва повинна реалізовуватись таким чином, щоб стало можливим фінансування створення технопарків та «іменних» технопарків, створених талановитими людьми здатними генерувати інноваційні ідеї. Таким винахідникам та науковцям необхідно створювати сприятливі умови для співпраці із фірмами-замовниками, зокрема у формі сертифікати на власні розробки. Що стосується інших учасників даної сфери - фірмам по обслуговуванню інноваційного бізнесу, їм стане вигідно об'єднуватись навколо такого технопарку, маючи численні податкові пільги з боку держави. Також на території подібних технопарків функціонуватимуть і підприємницькі структури венчурного капіталу.

Рис. 1.10. Основні заходи щодо державного регулювання венчурної діяльності

Ключові функції у забезпеченні розвитку венчурного підприємництва покликана виконувати державна **система кредитування**. Успіх індустрії венчурного капіталу здебільшого пов'язаний з високим ступенем спеціалізації інвесторів. Необхідно створити державні фонди, які б займалися конкретним видом фінансування на різних стадіях життєвого циклу інновацій. Зокрема, доцільним є створення Національної асоціації венчурного капіталу, основною метою діяльності якої стане підтримка венчурного підприємництва за рахунок інвестування, тобто виділення коштів державного бюджету та залучення коштів з інших джерел. В Національній асоціації венчурного капіталу частка держави має становити 100%.

До складу Національної асоціації венчурного капіталу повинні входити:

1) Венчурні фонди раннього розвитку (для високотехнологічних компаній, що знаходяться на початковому етапі розвитку start-up);

2) Венчурні фонди зростання (головне завдання яких – довгостроковий приріст капіталу);

3) Венчурні викупні фонди (фонд, який спеціалізується на фінансуванні операцій щодо придбання або стратегічного поглинання підприємств, як правило шляхом придбання контрольного пакету акцій).

Національна асоціація повинна не лише координувати діяльність цих фондів, але й здійснювати експертизу всіх інноваційних проектів, контролювати роботу КУА, надавати консалтингові послуги та сприяти розвитку венчурного бізнесу. Особливо важливо забезпечити державну підтримку венчурних фірм під час формування капіталу саме на передстартовій («seed») і стартовій («start-up») стадіях.

Іншою сферою державної підтримки венчурного підприємництва в Україні є **податкова система**. Адже, важливе завдання держави – обмежити монополізм великих банків і створити необхідне конкурентне середовище у венчурному фінансуванні. І саме з допомогою гнучкої податкової політики є можливим забезпечити оптимальне співвідношення між бюджетним фінансуванням підприємницьких структур науки і науковим обслуговуванням та іншими джерелами.

Політика пільгового оподаткування в Україні може стати дієвим інструментом, що прискорює розвиток підприємств венчурного капіталу, і здатна зацікавити різних суб'єктів господарювання в сприянні цьому бізнесу. У податковій політиці велике значення має не тільки величина грошових коштів, які відраховуються (чи не відраховуються) у бюджет, а й форми, методи відрахувань та терміни сплати податків, а також інші умови оподаткування.

Податкова політика у сфері сприяння розвитку венчурних фірм об'єктивно повинна здійснюватись у таких напрямках:

- безпосереднє стимулювання наукової діяльності;
- вплив на підприємства сфери матеріального виробництва і комерційні структури та банки з метою збільшення обсягів інвестування, що направляються на інноваційні процеси, зокрема, у венчурні фірми;
- стимулювання розвитку виробництва і оновлення основного капіталу на сучасній технічній основі.

Податкові пільги для венчурних фірм доцільно диференціювати за видами спеціалізації наукової і виробничої продукції, термінами функціонування, метою їх діяльності тощо.

Як показує світовий досвід, переважна більшість країн прагнуть розробити механізм реалізації державної інноваційної політики. Державний вплив має здійснюватися в напрямку максимальної підтримки власного інноваційного потенціалу, провідних наукових і конструкторських центрів та забезпечення реалізації науково-технічної політики, що відповідає світовому рівню.

Тобто, Україна повинна обрати такі напрямки розроблення «високих» технологій, для реалізації яких у державі вже створено реальні передумови та існує відповідний науково-технічний потенціал виходу на передові позиції світової науки і техніки.